

Autor u drugom poglavlju prvog dijela knjige govori o bioetici u Hrvatskoj, i to kroz dimenzioniranje ekoloških i bioetičkih pitanja. Razumljivo je da se u ovom kontekstu ne mogu izbjeći teme vezane uz globalizaciju. Kada je riječ o analizi bioetičkih događanja u Hrvatskoj, autor iscrpno analizira promjene u sustavu vrijednosti, socijalno–ekološku problematiku, ulogu civilnog društva te ulogu znanosti u stvaranju novih vrijednosti i oblikovanju nove svijesti. S druge strane autor donosi dragocjene podatke o kronologiji razvoja bioetičke misli u Hrvatskoj. Kada je riječ o dimenzioniranju nekog identiteta, u ovom slučaju nacionalnog s jedne strane i globalizacijskih procesa s druge, važno je napomenuti kako se »bioetička pitanja u Hrvatskoj — zaštita prirodnog naslijeđa, povezuju s nekim obilježjima 'ekološkog suvereniteta' i kulturnog identiteta društva«. (str. 70) Posljednja promišljanja prvog dijela knjige vezana su uz istraživanja sociologije o ekološkim i bioetičkim pitanjima, konkretno uz prikaz povijesti socijalno–ekoloških istraživanja u Hrvatskoj, te uz odnose sociologije i bioetike. U tom pogledu posljednji dio prvog dijela knjige svojevrsni je teorijski uvod u drugi dio koji se mahom sastoji od prikaza istraživanja. Obuhvatno, mogli bismo reći da je riječ o istraživanju bioetičkog diskursa u Hrvatskoj.

U početku ovog prikaza smo napomenuli kako, nažalost, ne možemo jednaku pozornost posvetiti cijelom sadržaju knjige. Primarno iz tehničkih razloga, a sekundarno iz sadržajnih, budući da je riječ o sociološkim istraživanjima.

U drugom dijelu knjige autor donosi tri tematska bloka, ujedno prikaz rezultata triju istraživanja. U prvom prilogu, naslovljenom *Odgovornost za život. Bioetički kontekst*, riječ je o istraživanju provedenom na studentskoj populaciji, a njegova zamisao vezana je uz ispitivanja stavova ispitanika, u rasponu problematike od općenito odgovornosti za život, odgovornosti za tijelo, ljudski embrio,

probleme vezane uz eutanaziju, do problema kloniranja, darivanja organa i genetičkog inženjeringa. Drugi blok donosi rezultate istraživanja naslovljenog *Odnos prema životu. Biocentrička orijentacija*. Riječ je o analizi povezanosti biocentrizma s aktualnim pitanjima koja čine kontekst objašnjenja dimenzija biocentričnosti. To su smrt i smisao života, odgovornost za život, socijalno–ekološke orijentacije, vjerovanje, eutanazija, darivanje organa, kloniranje i genetski inženjering. (str. 199) U trećem bloku riječ je o rezultatima istraživanja naslovljenog *Odnos prema susvijetu. Pravo susvijeta na život i čovjekovi postupci*. U središtu je odnos čovjeka prema životinjskom svijetu; konkretno, istražuje se stav ispitanika prema čitavom nizu zloporaba životinja od strane čovjeka na način njegova postavljanja nedohvatljivo iznad cjelokupnog života. Iznimno dobar opis ovakvog stanja autor daje konstatacijom kako je »pravo bez dužnosti uzurpacija ljudskosti«. (str. 203)

U konačnici ponovimo kako je ovo još jedno značajno autorovo djelo koje na poseban način obrađuje tematiku bioetike. Zasigurno će biti nezaobilazna literatura u daljnjim bioetičkim istraživanjima, pa tako i istraživanjima socijalno–ekološkog karaktera.

Tomislav Krznar

Mihály Szentmártoni, *Svijet mladih*, Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2008, 279 str.

Pred nama je drugo, prošireno izdanje knjige *Svijet mladih* uglednog profesora, isusovca dr. sc. M. Szentmártonija. Od prvog izdanja ovog djela pa do ovoga autor je napisao mnoge radove, doživio nova iskustva kao predstojnik Instituta za duhovnost na Papinskom sveučilištu *Gregorijana* u Rimu, ali i kao svećenik. I upravo su ova dva aspekta autorove životne stvarnosti struje koje su međusob-

nom isprepletenošću darovale čitateljstvu dar potencijalne, mnogostruke koristi. Prihvatimo li se te potencijalnosti i ozbiljimo je u prostorima životnih okolnosti, otkrit ćemo bogatstvo nemalog napora i predanja koje je p. Szentmártoni utkao u ovo izdanje.

Auditorij kojemu je knjiga namijenjena nije ograničen životnim usmjerenjem, godinama niti bračnim statusom. Tako je prožeta mnoštvom anketa, psiholoških studija i članaka kroz koje isijava kršćanski optimizam, temeljen na sljedećem uvjerenju: u ovom se svijetu, ma koliko on bio opterećen suprotnim znakovima, ostvaruje Božji plan s čovjekom. Kroz sve te elemente, knjiga je stvorena sa željom da posluži mladima u samorazumijevanju i sazrijevanju, a odraslima u shvaćanju i prihvaćanju mladih te odnosu s njima.

Usprkos samokritici p. Szentmártonija na račun jedinstva u stilu i cjeline u pristupu svojem djelu, radosno primjećujem upravo kršćanskom ljestvicom složen razvoj obrađivanih tema. Najprije su mladi stavljeni u kontekst stvarnog svijeta u kojem žive, u kojem putuju prema svojoj zrelosti. Potom se pogled uzdiže prema njihovim roditeljima, obiteljima, prvoj i najvažnijoj školi razvoja ljudske osobe. Razvoj se ne kreće uvijek pravocrtnim usponom: oscilira i na svojem putu dotiče mnoge stranputice o kojima psiholog i svećenik ima što progovoriti. Često se događa da odgajanje djece izgleda poput putovanja brzim autoputom — zbog brzine kojom se ono odvija propuštaju se mnogi važni detalji. U takvom svijetu roditeljska uloga i utjecaj na dijete dolaze do svojih granica, iza kojih nemali broj puta slijede kriminal, droga i mnoge devijacije kao posljedice stranputice roditeljske ljubavi.

P. Mihály nakon pogleda na psihički razvoj djeteta usmjeruje čitateljevu pozornost na aspekt ljubavi u mladom životu, koji se najbolje prati kroz unutarobiteljsku (*intrafamilijarnu*) dinamiku, ali i onu među vršnjacima kada koračaju

ususret jedni drugima. Naše vrijeme je obilježeno agresivnom propagandom olakog pristupa seksualnom moralu. Ona nerijetko zbunjuje mlade, ali i roditelje, koji ne znaju na koji način svojoj djeci približiti i prenijeti zdrave temelje. Kao svećenik i psiholog, p. Szentmártoni se gotovo svakodnevno susreće sa spomenutom problematikom. U nekim poglavljima ove knjige daje konkretna objašnjenja mogućih nejasnoća i poteškoća. Tako paletu problematike prikazuje počevši od seksualnosti kao ljudskog fenomena i razvija do odgoja za ideale, koji se mladima današnjice (a često i odraslima) čine tako neshvatljivima i nedostižnima.

Pripadati mladoj populaciji danas znači živjeti pod roditeljskim krovom i jesti za roditeljskim stolom do tridesetih godina života. Je li to ispravno ili ne, koji su razlozi takvog stanja i tko je za njega odgovoran autor objašnjava u poglavlju *Odlazak mladih od kuće*.

Prirodna pozicija iz koje pogled seže prema naprijed, u budućnost, spontano se veže uz mlade. Strahovi, tjeskobe, nesigurnost, neodlučnost pri izboru zvanja — sve ove teme su obrađivali mnogi stručnjaci kroz povijesni razvoj psihologije. Autor ovdje donosi tri koje smatra korisnima za potrebe današnjeg vremena — teoriju *malog odraslog* J. E. Dittesa, teoriju *autotranscendencije* L. M. Rulle i teoriju *dominantnog motiva* A. Von Kaama.

Ovo naše vrijeme, obremenjeno tereotom sve izraženijeg sekularizma, stavlja pred nas velik izazov manjka duhovnih zvanja. Autorova duhovna oštroidnost ovdje donosi temeljne uvide u početak duhovnog zvanja kroz etape razvoja (faza *privilegiranog osjećaja*, faza *identifikacije s jednim modelom*, faza preuzimanja odgovornosti). Tako je jasno prikazao kako mladi čovjek od zaljubljenosti i idealiziranja svog poziva, kroz nužno osvještavanje za realnost, upoznaje i prihvaća svoj poziv u jasnom stavu prema vlasti-

tom životu i onima koje na svojem putu susreće.

Biti mlad i donijeti dalekosežnu odluku koja će obilježiti cijeli život nije jednostavan zadatak. Svjestan toga, p. Szentmártoni je s već spomenutim dvostrukim senzibilitetom psihologa i svećenika na jedan sustavan i zoran način mladima pokušao pojasniti njihovu stvarnost, ali i ulogu u svijetu i Crkvi koja ih treba i prihvaća. A biti dio jedne zajednice, kao što je Crkva u konkretnom prostoru, tj. zajednici, znači prolaziti razvojni put zajedno s ljudima koji tu grupu sačinjavaju.

Realnost spram današnjice je glavno obilježje ovoga djela. Ni u jednom trenutku autor ne skreće s te putanje razvoja misli, pa tako na njoj ostaje i u zadnjim dijelovima knjige. Religiozni odgoj i njegove negativne konotacije ne vode nužno do odgoja zrelih vjernika. Tek uz poštivanje djetetove originalnosti, neponovljivosti njegove osobe i pristupa vjeri, roditelj će svoju ulogu posrednika vjere »odigrati« tako da rezultat ne bude neurotična odbojnost prema svemu što na sebi nosi prizvuk ili predznak religioznog.

Kako autor veli, živimo u kršćanskoj dijaspori, ambijentu koji nije prijateljski raspoložen za naš religiozni odgoj. Usprkos tome ne treba posustajati, treba sijati bez obzira na kamenito tlo, plitku zemlju ili trnovit gustiš (Mt 14, 4–9). Jer ako i samo jedno zrno padne na plodno tlo i pusti korijenje zdravih temelja, tada će građevina koja će na tim temeljima izrasti biti preobilna nagrada svakom uloženom trudu.

Antonio Kolar

Ivan Šestak (ur.), *Stjepan Tomislav Poglajen alias profesor Kolaković (1906–1990)*, Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog simpozija održanog u Zagrebu 28. rujna 2006, povodom stote obljetnice rođenja S. T. Poglajena, FTI, Zagreb, 2007, 372 str.

Zanimljiva, snažna i zagonetna osoba Stjepana Tomislava Poglajena u zadnje je vrijeme, osim u središte pozornosti obavještajnih službi i Slovaka, konačno došla u fokus zanimanja i intelektualnih krugova u njegovoj domovini Hrvatskoj. Na tome treba u prvom redu zahvaliti neumornom isusovcu Vladi Horvatu, koji je prvi našu javnost upozorio na njega, pobrinuo se za prevodenje i izdavanje Poglajenovih knjiga i organizirao međunarodni znanstveni simpozij o njemu prigodom stote obljetnice njegova rođenja, 2006. u Zagrebu. Niz hrvatskih i slovačkih autora je u svojim predavanjima i svjedočanstvima iznijelo vrlo zanimljive podatke i razmišljanja iz kojih je moguće barem djelomično složiti mozaik o životu i djelovanju toga bivšeg isusovca. Rekao sam djelomično, jer je simpozij najviše osvijetlio ono razdoblje Poglajenova života kada je od g. 1943 — 46. boravio i djelovao u Slovačkoj. No to razdoblje je ionako dobro poznato zahvaljujući Poglajenovim preživjelim slovačkim prijateljima i suradnicima. To je bilo i razdoblje koje je donijelo najviše očitih plodova za slovački narod i tamošnju Crkvu. U tom kratkom, ali neobično burnom i zgusnutom razdoblju, najbolje se ostvarivala i očitovala Poglajenova karizma. Dok slična turbulentna stanja većinu ljudi zbunjuju, paraliziraju i izbacuju iz normalne kolotečine, Poglajen kao da je došao na svoje, pa se upravo u takvim situacijama mogao ostvariti u svoj svojoj duhovnoj, intelektualnoj i organizacijskoj širini.

Iz nekoliko mojih susreta s Poglajenom u drugoj polovici sedamdesetih godina u Rimu i Parizu nameće mi se potvrda te tvrdnje: njega su slične ratne si-